

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ЙОГО КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Кирчата І.М., канд. екон. наук, доцент

Шершенюк О.М., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В статті розглянуто актуальні питання, пов'язані з реструктуризацією підприємств, досліджено сутність та визначено місце реструктуризації підприємства в системі забезпечення його конкурентної стійкості.

Ключові слова: реструктуризація, управління реструктуризацією, конкурентний потенціал.

The abstract. The actual questions connected with re-structuring of the enterprises are considered in the article, the essence is investigated and the place of the enterprise re-structuring in system of maintenance of its competitive firmness is defined.

Keywords: re-structuring, management of the re-structuring, competitive potential.

Постановка проблеми. Швидкоплинні умови ведення бізнесу, властиві ринковій економіці, роблять очевидним той факт, що підприємства для виживання і збереження конкурентної стійкості в тривалій перспективі повинні постійно вносити зміни в свою господарську діяльність з урахуванням сучасних вимог, тобто постійно реструктуризуватися. Якщо підприємство не розвивається, не нарощує і не реалізує свій конкурентний потенціал, то його можливості щодо ефективної адаптації до змінних ринкових умов вичерпуються. Однією з важливих причин несвоєчасного проведення реструктуризації вітчизняних підприємств є відсутність адекватних показників, які послужили б керівництву підприємства сигналом зниження конкурентної стійкості і початком розробки плану проведення реструктуризації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах зміни в зовнішньому середовищі і зміни внутрішніх структурних перетворень підприємства, що проводяться, а зокрема і реструктуризація, є вже давно нормою для цивілізованої ринкової економіки. У вузькому значенні під реструктуризацією підприємства розуміють певну перебудову розподілу і використання всіх його ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, технологічних, інформаційних та ін.). Вітчизняні та російські вчені-економісти по-різному підходять до визначення реструктуризації. Реструктуризація може використовуватися, як найбільш радикальний спосіб перетворення підприємства в якості засобу і інструменту в процесі антикризового управління.

Основні підходи до тлумачення категорії „реструктуризація” вітчизняними та російськими науковцями наведено в табл.1

Таблиця 1 – Основні підходи до тлумачення категорії „реструктуризація”

№	Зміст	Автор (джерело)
1	2	3
1	Реструктуризація - комплексна оптимізація системи функціонування підприємства відповідно до вимог зовнішнього оточення і виробленої стратегії його розвитку, сприяюча принциповому поліпшенню управління, підвищенню ефективності і конкурентоспроможності виробництва і продукції, що випускається, на базі сучасних підходів до управління, у тому числі методології управління якістю, реінжиніринга бізнес-процесів, інформаційних технологій і систем та ін.	І. Мазур В. Шапиро [1]
2	Реструктуризація - процес забезпечення найбільш ефективного управління активами, зобов'язаннями і власним капіталом через проведення змін в операційній, фінансовій і інвестиційній сферах діяльності з метою створення додаткової вартості бізнесу для власників підприємства	Л. Ситнік [2]

Продовження табл. 1

1	2	3
3	Реструктуризація - природний процес, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності і ефективності функціонування підприємства, зростання їх ринкової вартості і інвестиційної привабливості	Л. Тимощик [3]
4	Реструктуризація на мікрорівні є процесом адаптації внутрішніх структур організації, незалежно від її масштабності і організаційно-правової форми, до постійно змінних під впливом всіляких чинників умов існування і розвитку зовнішнього середовища	А.Татутжян [4]
5	Реструктуризація підприємства – це процес зміни структури активів і пасивів підприємства, виробничої і організаційної структур управління, який не є частиною повсякденного ділового циклу підприємства	Г. Таль, І. Григор'єв [5]
6	Реструктуризація підприємства є керованим процесом зміни структури господарської діяльності (активів, власності, фінансів, управління, кадрів і ін.) з метою адаптації внутрішньої структури підприємства до постійно змінних умов зовнішнього середовища для досягнення стійкості підприємства	Н. Ричихина [6]
7	Реструктуризацію підприємств - спосіб адаптації до ринкових умов господарювання, забезпечення ефективності, фінансової стійкості і конкурентоспроможності їх діяльності .	Л. Калениченко [7]
8	Реструктуризація - зміни у виробництві, структурі капіталу або власності, що не є частиною повсякденного ділового циклу підприємства	А. Євсєєв [8]
9	Реструктуризація - проведення комплексу заходів організаційного, технічного, фінансового характеру, що дозволяють підприємству відновити конкурентоспроможність.	Л. Страхова Г. Бурковська [9]
10	Реструктуризації бізнесу є створення бізнес-системи, яка, з одного боку, відповідатиме довгостроковим задачам власників, а з іншого – буде розвиватися відповідно до вимог навколишнього середовища	М. Дмитрієв [10]

Іноземні вчені К. Кордан, Т. Фолмэн і М. Вандерборт вважають, що в результаті проведення реструктуризації підприємство повинне не просто працювати краще, а робити сучасніші продукти. Німецькі учені Э. Фрезі і Л. Тойфсен з Кельнського університету вважають, що реструктуризація полягає тільки в перетворенні структури управління [11].

Невирішені складові загальної проблеми. У країнах з розвинутою економікою поняття «реструктуризація» давно перетворилося на норму життєдіяльності підприємств. Реструктурування для них означає постійний, природний, і по суті перманентний процес перебудови підприємства, його перепроєктування з метою адаптації в мінливому ринковому середовищі. Питання про реструктуризацію постає перед керівником кожного разу, коли на підприємство чекає зниження ефективності господарської діяльності, зміни економічного оточення, технологічного розвитку і загострення конкуренції.

На наш погляд, однією з важливих причин несвоєчасного проведення реструктуризації українських підприємств є відсутність розроблених і перевірених критеріїв та/або коректних показників, які слугували б керівництву підприємства сигналом втрати конкурентної стійкості й початком розробки плану реалізації процесу реструктуризації на основі розвитку його конкурентного потенціалу.

Для нашої держави реструктуризація підприємства - це якісна і слабоструктурована проблема, яка може вирішуватися тільки певними методами досліджень, із залученням багатьох моделей, теорій і дисциплін, в рамках добре структурованого процесу, серед основних етапів якого у обов'язковому порядку передбачають проведення повної діагностики конкурентного стану підприємства, підготовку до реструктуризації і розробку її концепції.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розробка методичних рекомендацій щодо удосконаленню системи управління реструктуризацією підприємства в процесі розвитку його конкурентного потенціалу.

В ході досягнення даної мети необхідно вирішити ряд задач, а саме: уточнити сутність категорії реструктуризація та визначити її місце в системі подібних процесів внутрішнього перетворення підприємства; розробити структурну схему процесу реструктуризації на основі поєднання системного та комплексного підходів на засадах розвитку його конкурентного потенціалу.

Викладення основного матеріалу. Можливість правильно виділити і розвинути конкурентну перевагу, в чому і полягає суть реструктуризації, стала основною проблемою реструктуризації господарюючих суб'єктів, при цьому серед найактуальніших методичних проблем реструктуризації залишаються наступні:

- проблема обґрунтування необхідності реструктуризації на основі діагностики його конкурентного потенціалу;
- проблема підготовки самого процесу реструктуризації;
- проблема ефективної адаптації підприємства до конкурентних умов;
- проблема розвитку конкурентного потенціалу;
- проблема збереження конкурентної стійкості.

Основним засобом реструктуризації виступає «зміна організаційної системи на основі розділення, з'єднання, ліквідації (передачі) діючих і організації нових структурних підрозділів, приєднання інших підприємств, придбання визначальної частки в статутному капіталі або акцій сторонніх організацій» (створення нових видів бізнесу).

Таким чином суть реструктуризації зводиться до того, щоб правильно виділити і розвинути конкурентну перевагу підприємства, а саме забезпечити здатність виробляти продукт або послугу краще за інших і утримувати свою конкурентну позицію на ринку.

При цьому головною метою реструктуризації стає пошук джерел розвитку підприємства на основі розвитку його конкурентного потенціалу.

Таким чином, в широкому розумінні реструктуризація: передбачає комплексність перетворень і змін, а не зміни тільки в одній функціональній сфері (маркетинг, фінанси, виробництво); є постійним інструментом управління, а не реалізацію разового заходу; в змозі поєднувати майнові перетворення як елемент змін та підлягає модифікації і коригуванню в ході реалізації.

Як показав аналіз наукової літератури (табл.1) вчені-економісти по-різному підходять до визначення реструктуризації, але існує принаймні два основні напрями в тлумаченні даної категорії:

- визначення аналогічні вітчизняному розумінню, що трактують реструктуризацію як радикальні зміни, які не є частиною повсякденного життя підприємства;
- визначення аналогічні зарубіжному розумінню сутності процесу реструктуризації, як постійного і природного процесу, що перепроєктує підприємства для адаптації в мінливому середовищі.

На нашу думку, реструктуризація – це комплекс заходів (організаційно-економічних, техніко-технологічних, фінансово-господарських, правових та ін), що спрямовані на кількісні і якісні зміни внутрішніх елементів, зв'язків та методів управління, які сприяють перетворенню структури виробництва та оптимізації ресурсів на засадах розвитку конкурентного потенціалу з метою підвищення загального рівня конкурентоспроможності підприємства.

В свою чергу, аналіз і узагальнення теоретичних положень розвитку категорії „реструктуризація” дозволяє сформулювати наступні вимоги до реалізації самих процесів системних перетворень:

- забезпечення переходу підприємства в якісно новий стан;
- скорочення термінів досягнення нового рівня розвитку підприємства;
- забезпечення підвищеного рівня керованості процесів;
- забезпечення підвищеної адаптивності до конкурентних умов;
- концентрація ресурсів на процесах розвитку конкурентного потенціалу;
- забезпечення конкурентної стійкості.

Таким чином, оскільки основними цілями реструктуризації є адаптація підприємства до стану зовнішнього і внутрішнього середовища, що змінюється, а також ідея комплексного підходу до управління розвитком підприємства в цілому, тому у нижче запропонованій схемі побудови процесу реструктуризації підприємств (рис. 1) передбачається проведення діагностики конкурентного стану (зокрема конкурентного потенціалу) з метою розвитку останнього та забезпечення конкурентоспроможності підприємства в цілому.

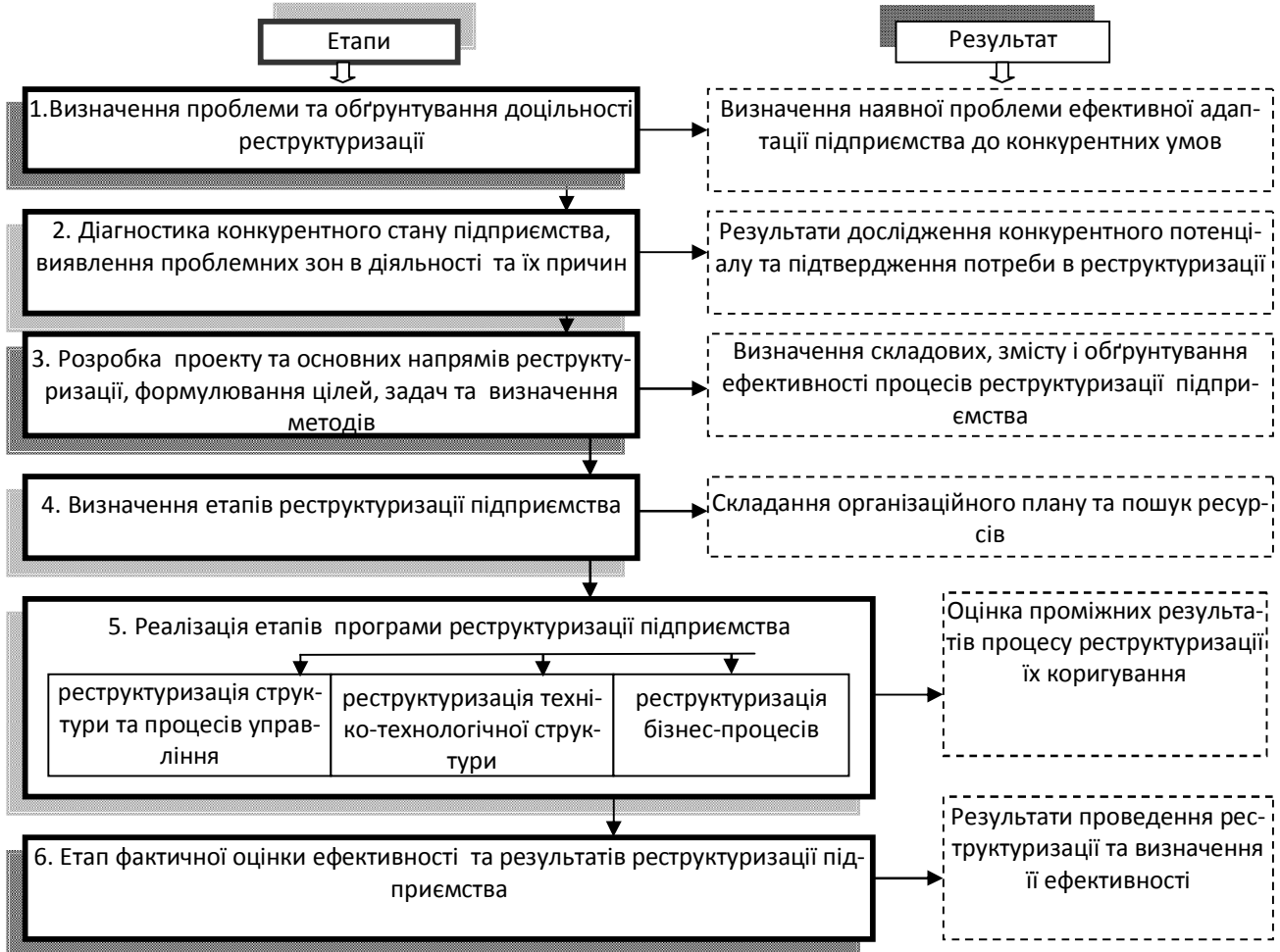

Рисунок 1 - Схема побудови процесу реструктуризації підприємства

Висновки. В якості висновку хотілось би відмітити, що для більшості підприємств до цих пір залишається відкритим питання, яким же чином проводити реструктуризацію, оскільки єдиного підходу до реалізації процесу реструктуризації не існує. Більш того, навіть послідовність етапів реструктуризації, не кажучи вже про вибір інструментарію, може суттєво відрізнятись в залежності від стану підприємства, його конкурентного потенціалу, конкурентної позиції на ринку, поведінки конкурентів, характеристики вироблених товарів і послуг та багатьох інших факторів.

Література:

1. Мазур **И.И.** Реструктуризация предприятий и компаний / И.И.Мазур, В.Д. Шапиро и др. Справ. пособие / Под ред. И. Мазура. – М.: Высшая школа, 2000. – 587 с.
2. Сьтнік **Л.С.** Организационно-экономический механизм антикризисного управления / Л.С. Сьтнік / Науч.ред. Н.Г. Чумаченко. – Донецк, 2000. – 504с.
3. Тимощик **Л.П.** Реструктуризація металургійних підприємств в Україні / Л.П. Тимощик // Соціально-економічні пріоритетів сталого розвитку. – К.: Інститут економіки НАН України. – 2003. – С.101-109.
4. Тутунджян **А.К.** Реструктуризация предприятия в условиях перехода к рыночной экономике: проблемы теории и практики / А.К. Тутунджян – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2000. – 240 с.

5. Юн Г.П. Внешнее управление на несостоятельном предприятии / Г.П.Юн, Т.Г.Каль, И.И.Григорьев : Учебное пособие. – М. : Дело, 2003. – 250 с.
6. Рычихина Н.С. Реструктуризация предприятия как основополагающий фактор поддержания устойчивости предприятия – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ivanovo.ac.ru/ru/main/oficzialnyedokumenty/finish/29-avtoreferaty-arxiv/171-richixina>
7. Кальніченко Л.Ф. Особливості реструктуризації промислових об'єктів в умовах переходу до ринку / Л.Ф. Кальніченко // Регіональна економіка . – 2000. - №10 .- С.27-33.
8. Евсеев А. Стратегия реструктуризации предприятий в условиях кризиса / А. Евсеев // Проблемы теории и практики управления . – 1999. - №3 . – С.109-113.
9. Страхова Л. Акционирование химических предприятий в современных условиях / Л.Страхова, Г. Бутковская // Менеджмент в России и за рубежом . – М. -1999. - №1. – С.73-92.
10. Дмитриев М. Перспективы экономических реформ в России / М. Дмитриев // Вопросы экономики. - №5. – 2005. – С.52.
11. Кордан К. Пять важных подходов к осуществлению реструктуризации / К.Кордан, Т. Фолмен, М. Вандерборт //Маркетинг. –М., 1999.-№3.– С.109-113.

Стаття надійшла: 14.10.2012 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.А.

УДК 330.131.7

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нестеренко В.Ю., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В статті розглянуто основні методи оцінювання рівня економічного ризику в діяльності підприємства та розглянуто критерії, які визначають ефективність їх застосування.

Ключові слова: метод, оцінка, ризик, підприємство, ефективність, рівень.

The abstract. The article describes the main methods of assessing the level of risk in the economic activity of the enterprise and discussed the criteria to determine the effectiveness of their using.

Keywords: method, estimation, risk, enterprise, efficiency, level.

Постановка проблеми. Сучасне підприємство реалізує свою діяльність в умовах динамічного внутрішнього та зовнішнього середовища, невизначеність та рухливість факторів впливу на які формують певний рівень ризикованості реалізації підприємством основних напрямків його діяльності. Отже, процес розробки та прийняття ефективного управлінського рішення вимагає обов'язкового врахування фактору економічного ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління та оцінювання рівня економічного ризику в діяльності підприємства приділено увагу в дослідженнях великої кількості вітчизняних та закордонних науковців [1, 2, 3, 4, 5 та інші]. В своїх дослідженнях автори відобразили інформацію щодо виявлення коректного тлумачення самого терміну «економічний ризик», а також щодо підходів до управління ним та визначили, що одним з головних елементів реалізації названої процедури є саме оцінювання рівня ризику.

Невирішені складові загальної проблеми. Не зважаючи на велику кількість спеціалізованих досліджень з обраної тематики універсального механізму, що дозволив би виявити оптимальний метод оцінювання економічного ризику на підприємстві все ще не виявлено, а тому необхідним є проведення дослідження ефективності застосування кожного з методів оцінювання в умовах конкретного підприємства та чітко поставленої проблеми.